

Without Firm Ground – Vilém Flusser and the Arts

EXHIBITION: WEST DEN HAAG

19.03.2016 — 07.05.2016

Transcoding Flusser Synthetic Thinking

INTERNATIONAL SYMPOSIUM

15.04.2016 + 16.04.2016

West

TRANSCODING FLUSSER: SYNTHETIC THINKING INTERNATIONAL SYMPOSIUM

'Linguistic communication, both the spoken and written world, are no longer capable of transmitting the thoughts and concepts which we have concerning the world. [...] It has been clear for several centuries now that, if we want to understand the world, it is not sufficient to describe it by words. It is necessary to calculate the world. So that science has had ever more recurrence to numbers which are images of thoughts. [...] Numbers are being transcoded into digital codes and digital codes are, themselves, being transcoded into synthetic images. So it is my firm belief, that if you want to have a clear and distinct communication of your concepts, you have to use synthetic images, no longer words. And this is a veritable revolution in thinking.'

Vilém Flusser, *On writing, complexity and the technical revolutions*, 1988. In: 'We shall survive in the memory of others', 2010

Computer codes, especially the code of synthetic images may free us from the tyranny of linear thinking, says Vilém Flusser. Drawing attention to ongoing cultural transformations in technical revolutions, Flusser provocatively implores us today, the citizens of a world transfused with invisible, light-speed, electronic information exchange, to communicate using synthetic (or technical) images and 'no longer words'. Flusser's poetically composed philosophy attempts to overcome and undermine the tradition of thinking in dichotomies, as it aims to transcend the traditional opposition of art and philosophy. Translating between cultural practices, Flusser was dedicated to the transformation of our conditions. In this symposium, we wish to discuss Flusser's proposals for synthetic image-thinking, particularly the promise of agency he positions there.

Flusser strongly suggested that exhibitions always be accompanied by a rich participative program, to elaborate the gesture of exhibition through active public engagement with the themes and objects of the display. To this end we are holding a special two-day international symposium with committed Flusserians on April 15th and 16th.

In order to concentrate our reflections and make the most of the synergies of the particular scholars brought together in the space for maybe the first and only time, we have designed a colloquium-style presentation schema where all presenters sit around the table and comment on each others presentations. The public is invited to assemble around the colloquium and intervene as need be. Our symposium is oriented towards deepening our research interests in Flusser's writing, connecting his concerns with the contemporary technological environment, and to generating lively and critical dialogues on themes of mutual concern, with each presentation building on the preceding discussions.

TRANSCODING FLUSSER: SYNTHETIC THINKING INTERNATIONAAL SYMPOSIUM

‘Taalkundige communicatie, zowel het gesproken als het geschreven woord, is niet langer meer in staat om de gedachten en begrippen die we over de wereld hebben, op de juiste manier over te brengen. [...] Het is inmiddels al enkele eeuwen duidelijk dat, als we de wereld willen begrijpen, het niet volstaat om deze in woorden te beschrijven. Het is noodzakelijk om de wereld te berekenen. Zodat de wetenschap steeds meer zijn toevlucht kan nemen tot getallen die beelden zijn van gedachten. [...] Getallen worden omgezet in digitale codes en de digitale codes zelf worden omgezet in synthetische beelden. Ik ben er dus van overtuigd dat je gebruik moet maken van synthetische beelden en niet meer van woorden, als je concepten helder en onderscheidend wilt overbrengen. En dat is een ware revolutie in het denken.’

Vilém Flusser, *On writing, complexity and the technical revolutions*, 1988. In: *We shall survive in the memory of others*, 2010

Computercodes, vooral de code van synthetische beelden kunnen ons mogelijk bevrijden van de tirannie van het lineair denken, zegt Vilém Flusser. Op een provocatieve wijze verzoekt Flusser ons, de bewoners van een wereld die wordt overspoeld door onzichtbare elektronische informatie-uitwisseling met de snelheid van het licht, om te communiceren met gebruik van synthetische (of technische) beelden en ‘niet meer met woorden’; daarmee wil hij de aandacht vestigen op de voortdurende culturele transformaties in de technische revoluties. Flussers poëtisch geschreven filosofie probeert de traditie van het denken in dichotomieën te doorbreken en te ondermijnen, omdat hij ernaar streeft om de traditionele tegenstelling tussen kunst en filosofie te overstijgen. Door het parallel verschuiven van culturele praktijken, wijdde Flusser zich aan de transformatie van onze omstandigheden. Tijdens dit symposium willen we Flussers voorstellen over synthetisch beeld-denken bespreken, vooral de belofte van bemiddeling die hij daarin inneemt.

Flusser pleitte er altijd voor dat tentoonstellingen gepaard moesten gaan met een rijk, participatief programma, om het idee van de tentoonstelling uitvoerig te behandelen door middel van actieve publieke betrokkenheid met de thema’s en objecten van de expositie. Om die reden organiseren wij op 15 en 16 april een speciaal tweedaags internationaal symposium met toegewijde Flusserianen.

Om onze gedachten te stroomlijnen en het beste boven te halen uit de synergieën van de bijzondere deskundigen die voor de eerste en misschien wel enige keer in een ruimte zijn samengebracht, hebben wij een colloquium samengesteld, waarbij alle sprekers rond een tafel zitten en reageren op elkaars presentaties. Het publiek wordt uitgenodigd om rond het colloquium plaats te nemen en, indien nodig, te interveniëren. Ons symposium richt zich op het verdiepen van onze onderzoeksinteresses in Flusser’s geschriften, het leggen van een verband tussen zijn betrokkenheden en de hedendaagse technologische omgeving, en op het genereren van een levendig en kritisch debat, waarbij elke presentatie voortborduurt op de voorafgaande discussie.

WITHOUT FIRM GROUND — VILÉM FLUSSER AND THE ARTS

With texts bearing programmatic titles, such as 'Into the Universe of Technical Images' and 'Towards a Philosophy of Photography', Vilém Flusser (1920–1991) became one of the most influential thinkers on communication and media in the latter decades of the twentieth century. In a supremely positive way he took up the challenge of rethinking the arts in view of the fact that our lives have become highly influenced and determined by technology. His particular variant of anthropology sought to forge a link between scientific methods and a new understanding of culture. Operationally, Flusser distinguishes five steps on his own special stairway to heaven for civilisation:

- **the multidimensionality of life which we share with animals (the beginning)**
- **the three-dimensional reality of grasping and handling (hands, tools)**
- **the two-dimensional reality of images (mental image, representation)**
- **the one-dimensional linearity of texts and criticism (awareness of history)**
- **the zero-dimensionality of numbers and algorithms**

The last step in this game of abstraction, however, was not only associated with terrible emptiness for Flusser – as it was for the contemporary riders of the media philosophy apocalypse. In his understanding, this last stage is at the same time the route to a possible new quality of life, which would have two paradigmatic dimensions:

- **dialog, and through dialog the possibility of being close to others – the utopian potential of a telematically connected society**
- **a new kind of imagination – technical imagination – by which means individuals can achieve selfrealization as free, creating and created projects**

'Synthetic images are an answer to Auschwitz', Flusser forcefully argued in an interview he gave shortly before his death. Only by passing through radical abstraction is a new concretion conceivable, and thus also a new and fascinating life. With this post-history begins.

Flusser's thought and writings were a permanent experiment of existing and surviving on the run, in the intellectual diaspora, in his situation of forced emigration.

Fleeing from the advancing German Army, the 19-year-old Flusser left Prague together with the family of his later wife Edith (1920–2014) for England and then Brazil where he lived for thirty years, primarily in the multicultural megacity of São Paulo. During the military dictatorship in Brazil Flusser returned to Europe where he lived in various provincial towns in Italy and Switzerland, before spending his last ten years in a village in France. But above all else he lived in the academic forums and arenas, which were specially arranged for the passionate orator, and in his texts, the majority of which he wrote on a mechanical typewriter with carbon copies for his own archive and for future generations.

'Scribere necesse est, vivere non est' – writing is a necessity, living is not. In his life that lacked firm ground Flusser only accepted two worlds as possible homelands:

- **the imaginary and the boundaries-transcending domain of the arts**
- **the symbolic experimental field of writing and of texts**

For Flusser language was code, a code with no mother, unlike 'mother tongue.' Yet operatively, most important of all for him was the antiquated and curious High German with its hard consonants that he had learned in Prague's Jewish society, and which enhanced the impact of his charismatic public appearances. With this code as orientation, he would switch from Brazilian Portuguese to French and to English – the Esperanto of the telematic communications era – like a player. His contributions to the figure of homo ludens were above all invitations to play with words and concepts, with artificial universes.

Always journeying, out of place, not belonging to any academic discipline, and out of time in a twofold sense, this project invites the visitor to embark on a minimal parcours that tracks the fleeting and fleeing life of Vilém Flusser as a model of the violent context that we call the twentieth century. The past, which has become unreal, Flusser confronts with an intensified anticipation of what will characterize the beginning of the twenty-first century – through the

media of the arts and his writings. The Christian Middle Ages relied on humankind becoming immortal in God. The Modern Age placed its trust in humans becoming immortalized through their works.

Today, there is only one thing we can strive for: to become immortal in the memories and through the memories of others – to become immortal in the others. One can hope for a future in which a life lived is only fulfilled when it is formed and informed together with others. This is how Vilém Flusser ended a lecture manuscript that he wrote in English in the late 80s.

The idea of an ongoing, never-ending dialog in a worldwide, telematic parliament where one reaches agreement, finds orientation, forms views, and delights in intellectual stimulation, has its back to the wall at the beginning of the twenty-first century. Instead, this idea confronts the hideous face of political techno-monsters, like the global surveillance agencies and overwhelmingly powerful monopolists that control and distribute services and commodities. And it has become abundantly clear that communication fosters not only cohesion and communality: it lives off separations, absences, and it can be channeled into horrendous destruction, technical, ideological, and material.

Vilém Flusser's operational thinking enables us to keep possibilities of acting open for the future(s). Most fundamentally important contributions of European media theory were not developed by sedentary thinkers or those committed to a particular discipline. On the contrary, they were thought through on the move from Saint Petersburg to Paris, between Prague, Berlin, and Berkeley or La Jolla, London or the two Cambridges, between Warsaw, Algiers, and Casablanca. 'Without Firm Ground' is a project that focuses on Flusser's thought and his relationship to the arts. The project and the accompanying publications are also conceived as a tribute to all the intellectuals who were caught up in the net of violence cast by the twentieth century and who had to learn to live in exile and as wanderers – not of their own choosing. Their experiences have helped us enormously to a better understanding of the structures in which we live today, but also of the structures of the many variants of communication with and through media.

ZONDER VASTE BODEM – VILÉM FLUSSER EN DE KUNSTEN

Dankzij teksten die waren voorzien van titels zoals 'In het Universum van Technische beelden', en 'Voor de Filosofie van de Fotografie' groeide Vilém Flusser (1920–1997) in de laatste decennia van de 20ste eeuw uit tot een van de meest invloedrijke denkers over communicatie en media. Op een positieve manier ging hij de uitdaging aan om de kunsten opnieuw te bezien, gezien het feit dat ons leven steeds meer werd beïnvloed en bepaald door de technologie. Zijn bijzondere variant van de antropologie wilde een link leggen tussen wetenschappelijke methoden en een nieuw besef van cultuur. Operationeel onderscheidde Flusser vijf stappen op zijn eigen hemelbestemmende weg naar beschaving:

- **de multidimensionaliteit van het leven, wat we delen met de dieren (het begin)**
- **de driedimensionale werkelijkheid van omvatten en handelen (handen, gereedschap)**
- **de tweedimensionale werkelijkheid van beelden (mentaal beeld, weergave)**
- **de eendimensionale lineariteit van teksten en kritieken (bewustzijn van geschiedenis)**
- **de nuldimensionaleit van getallen en algoritmen**

De laatste stap in dit spel van abstractie was voor Flusser echter niet alleen verbonden met vreselijke leegte – zoals dat voor de voorlopers van het mediafilosofische apocalyps was. Volgens hem was deze laatste fase tegelijkertijd de weg naar een mogelijk nieuwe kwaliteit van het leven, die zou bestaan uit twee paradigmatische dimensies:

- **dialoog, en door middel van dialoog de mogelijkheid om dicht bij anderen te zijn – het utopische vooruitzicht van een telematisch verbonden samenleving**
- **een nieuwe vorm van verbeeldingskracht – technische verbeelding – waardoor individuen zelfverwerkelijking als vrij, creërend en gecreëerd 'project' konden verwerven**

'Synthetische beelden zijn het antwoord op Auschwitz', was het krachtige argument van Flusser tijdens een interview dat hij vlak voor zijn dood gaf. Alleen door het doorbreken van de radicale abstractie is een nieuwe concretisering voorstelbaar, en daarmee ook een nieuw en fascinerend leven. Daarmee begint de post-geschiedenis.

Gezien zijn situatie van gedwongen emigratie waren Flussers gedachtegoed en geschriften een voortdurend experiment om op de vlucht te kunnen overleven en te bestaan in de intellectuele diaspora.

Samen met de familie van zijn latere echtgenote Edith (1920–2014), vertrok de negentienjarige Flusser uit Praag naar Engeland op de vlucht voor het oprukkende Duitse leger. Vervolgens ging hij naar Brazilië, waar hij dertig jaar heeft gewoond, voornamelijk in de multiculturele megastad São Paulo. Gedurende de militaire dictatuur in Brazilië, keerde Flusser terug naar Europa, waar hij in diverse provinciesteden in Italië en Zwitserland heeft gewoond, voordat hij naar een dorp in Frankrijk verhuisde waar hij de laatste tien jaar van zijn leven doorbracht. Maar bovenal verbleef hij in de academische fora en arena's, die speciaal werden georganiseerd voor deze gepassioneerde redenaar. En in zijn teksten, waarvan hij de meerderheid op een mechanische schrijfmachine typte met carbondoorslagen voor zijn eigen archief en voor toekomstige generaties.

'Scribere necesse est, vivere non est' – schrijven is noodzakelijk, leven niet. Tijdens zijn leven, dat geen vaste bodem had, accepteerde Flusser slechts twee werelden als een mogelijk thuisland:

- **het denkbeeldige en grensoverschrijdende domein van de kunsten**
- **het symbolische experimentele terrein van schrijven en teksten**

Voor Flusser was taal een code, een code zonder moeder, in tegenstelling tot de 'moedertaal'. Maar in de dagelijkse praktijk was het ouderwetse en wonderlijke Hoogduits met de harde medeklinkers, dat hij in de Joodse samenleving in Praag had geleerd, het belangrijkste voor hem; en bovendien versterkte dit de invloed van zijn charismatische publieke optredens. Met de code als uitgangspunt, kon hij soepel omschakelen van Braziliaans Portugees naar Frans en Engels – het Esperanto van het telematische communicatietijdperk. Zijn bijdragen aan het beeld van de homo ludens waren bovenal de uitnodigingen om met woorden en concepten te spelen, met kunstmatige werelden.

Altijd op reis, nergens thuis, niet behorend tot enige academische discipline, en tweevoudig buiten de tijd geplaatst: dit project nodigt de bezoeker uit om mee te gaan met dit minimale parcours dat het vluchtende, vliedende leven van Vilém Flusser volgt. Het verleden is onwettelijk geworden en Flusser biedt deze het hoofd met een intensieve vooruitblik op wat het kenmerk zal worden van de eenentwintigste eeuw – door middel van de kunst en zijn geschriften.

De Christelijke Middeleeuwen waren gebaseerd op het idee dat de mens dankzij God onsterfelijk was. In de Moderne Tijd vertrouwden we erop dat mensen onsterfelijk werden dankzij hun werk.

Tegenwoordig is er nog maar een ding waar we naar kunnen streven: onsterfelijk worden in de herinneringen en door middel van het geheugen van anderen – onsterfelijk worden in de anderen. Men hoopt op een toekomst waarin een geleefd leven slechts volledig voelt als het samen met anderen werd gevormd. Zo beëindigde Vilém Flusser een manuscript voor een lezing, dat hij eind jaren 1980 schreef in het Engels.

Het idee van een voortdurende, eindeloze dialoog in een wereldwijd, telematisch netwerk waar men tot overeenstemming kan komen, zich kan oriënteren, meningen kan vormen en genoeg kan beleven door middel van intellectuele stimulering, staat aan het begin van de eenentwintigste eeuw met zijn rug tegen de muur. In plaats daarvan wordt dit idee geconfronteerd met politieke technomonsters, zoals de wereldwijde toezichhoudende instanties en overweldigend machtige monopolisten die diensten en producten beheren en verspreiden. En het is inmiddels overduidelijk geworden dat communicatie niet alleen cohesie en gemeenschappelijkheid voedt: het gedijt op afscheiding en afwezigheid, en het kan technisch, ideologisch en materieel in destructie worden gekanaliseerd.

Het denken van Vilém Flusser stelt ons in staat om mogelijkheden tot handelen open te houden voor de toekomst. De meest fundamentele en belangrijkste bijdragen aan de Europese mediatheorie zijn niet ontwikkeld door sedentaire denkers of zij die betrokken waren bij een bepaalde discipline. Integendeel, ze werden ergens onderweg bedacht tussen Sint Petersburg en Parijs, tussen Praag, Berlijn en Berkeley of La Jolla, Londen of de twee Cambridges, tussen Warschau, Algiers en Casablanca. 'Without Firm Ground' is een project dat zich richt op de denkwereld van Flusser en zijn betrokkenheid met de kunst. Het project en de daarbij behorende publicaties zijn ook bedoeld als een eerbetoon aan alle intellectuelen die in het netwerk van geweld in de twintigste eeuw zijn vastgelopen en die in ballingschap moesten leven als zwervers – en niet uit vrije wil. Hun ervaringen hebben ons enorm geholpen om een beter begrip te krijgen van de structuren waarin wij nu leven, maar ook van de structuren van de vele varianten van communicatie met en door de media.



**WITHOUT FIRM GROUND —
VILÉM FLUSSER AND THE ARTS**

EXHIBITION

19.03.2016 — 07.05.2016

FREE ENTRY

PARTICIPANTS

LOUIS BEC

MICHAEL BIELICKY

CYRIAK

HARUN FAROCKI

FRED FOREST

VILÉM FLUSSER

JODI

ANTHONY MOORE

MOUSE ON MARS

MATTHIAS MÜLLER

MIKLÓS PETERNÁK

LEIF RYGE

KLAUS SANDER + NADJA KRÜGER

CURATED BY

BARUCH GOTTLIEB

SIEGFRIED ZIELINSKI

WEST DEN HAAG

GROENEWEGJE 136

2515 LR DEN HAAG

THE NETHERLANDS

+31 (0)703925359

WWW.WESTDENHAAG.NL

TRANSCODING FLUSSER: SYNTHETIC THINKING

INTERNATIONAL SYMPOSIUM

15.04.2016 + 16.04.2016

25,- / 12,50 EURO

PARTICIPANTS

FIONA HANLEY

RAINER GULDIN

KATERINA KRTILOVA

PETER MAHR

MARCEL RENÉ MARBURGER

ARJEN MULDER

SIMONE OSTHOFF

POLONA TRATNIK

AND OTHERS

MODERATED BY

BARUCH GOTTLIEB

STEFFI WINKLER

VENUE

AUDITORIUM

ROYAL ACADEMY OF ART (KABK)

PRINSESSEGRACHT 4

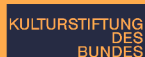
2514 AN DEN HAAG

THE NETHERLANDS

INFO + PROGRAM + TICKETS

WWW.WESTDENHAAG.NL

West



Universität der Künste Berlin



Vilém Flusser Archiv

Lectoraat Kunst Theorie & Praktijk
Hogeschool der Kunsten Den Haag



Kabk
Koninklijke Academie
van Beeldende Kunsten
Royal Academy of Arts

